

Een nieuwe kijk op je eigen historie

Oegandese kunstenaars doken in hun geschiedenis, die voor een groot deel onbeschreven is. Het resultaat is nu te zien in de Tolhuistuin.

LISA PETERS

Homoseksualiteit is on-Afrikaans, onnatuurlijk en een importproduct uit het Westen.' Met deze redenering werd in Oeganda vorig jaar een antihomowet aangenomen. Tegelijkertijd herdenken de Oegandese elk jaar op Martyr's Day tientallen christelijke, mannelijke martelaren die eind negentiende eeuw werden geëxecuteerd omdat ze weigerden seks te hebben met koning Mwanga. Zo on-Afrikaans was homoseksualiteit dus ook weer niet.

Over de executies doen vele verhalen de ronde. Zoals die in een trilogie over drie koningen, onder wie de beruchte Mwanga, geschreven door Ham Mukasa (omstreeks 1870-1956).

Mukasa werd op jonge leeftijd als page naar het koninklijk paleis gebracht. Daar leerde hij lezen en schrijven van christelijke missionarissen. Hij stond dicht bij de koningen wier regeerperiode hij beschreef.

In de archieven van de familie van Mukasa vond de Nederlandse fotograaf Andrea Stultiens een lijst met meer dan honderd beschrijvingen voor illustraties voor in de boeken. Die illustraties waren nergens te vinden. Negen Oegandese professionele

Curatoren Andrea Stultiens en Robinah Nansubuga op de expositie in de Tolhuistuin.

FOTO DINGENA MOL

'In Oeganda is een illustratie net zo echt als een foto'

kunstenaars reageerden op de uitnodiging van Stultiens om die alsnog maken. Ze doken in hun eigen geschiedenis, die voor een groot deel nog onbekend en onbeschreven is. Met de Oegandese curator Robinah Nansubuga stelde Stultiens de tentoonstelling samen – vanaf vandaag te zien in de Tolhuistuin.

Een van de kunstenaars, Violet Nantume, bevraagt de machtspositie van de koning in haar werk. Ze maakte een schilderij waarop een persoon de voeten van de koning kust, terwijl zijn voeten worden gekust door anderen. Hiermee verwijst ze ook naar de corruptie in het land.

Stultiens: "Het blijkt dat in Oeganda de bewijskracht van schilderijen en tekeningen hetzelfde is als die van foto's. Een illustratie wordt er gezien als net zo waarheidsgetrouw als een foto. Dat maakte het interessant de illustratiebeschrijvingen alsnog te produceren." Ze kwam erachter dat

het woord *ebifananyi* in het Luganda, naast Engels de voertaal in zuidelijk Centraal Oeganda, niet alleen foto betekent, maar ook afbeelding en schildering.

Papa Shabani maakte foto-interpretaties van de vermoorde martelaren. Volgens hem is het een verzinsel dat de martelaren zijn gestorven voor Christus. "Christenen en moslims werden allebei vermoord door de koning," zegt hij.

De Oegandese geschiedenis ten tijde van de Britse koloniale bezetting is niet eenduidig. Executeerde *kabaka* (koning) Mwanga zijn onder-

danen werkelijk omdat ze niet aan zijn homoseksuele verlangens voldeden?

"Het kan ook zijn dat Mwanga een slechte dag had omdat hij niets had geschoten tijdens de jacht," zegt Stultiens. "Hij zat tussen verschillende religies in en van alle kanten werd er aan hem getrokken."

Nansubuga: "Wat ik weet, is dat de martelaren ongehoorzaam waren geweest aan de koning. Ik heb ook verhalen gehoord over Arabische handelaren die de kabaka drugs brachten, waardoor hij rare dingen deed."

"Het interessantst is om te zien hoe Oegandese op vertolkingen van hun eigen geschiedenis reageren. Het heeft mijn perceptie van mijn geschiedenis veranderd. Ik had op school wel geleerd over Ham Mukasa, maar het meest over vroeger hoorde ik door de verhalen van mijn grootouders."

Behalve de kunstenaars creëerden ook groepen Nederlandse en Oegandese kunststudenten hun interpretatie van de illustratiebeschrijvingen. Het resultaat is divers.

Op surrealistische wijze verbeeldt kunstenaar Achola Rosario de beschrijving 'Beeld van mensen met hun ogen uitgestoken en hun oren afgesneden'. "De enige manier om mensen beschrijvingen te laten begrijpen, is om er een puzzel van te maken, zodat ze zelf besluiten wat het betekent," zegt Rosario.

De expositie laat zien dat taal, beeld en geschiedenis open zijn voor interpretatie. Wat de ene persoon bedoelt wanneer hij iets zegt, schrijft of tekent, is niet per se hetzelfde als wat de ontvanger eruit opmaakt.

Simuda Nyuma: Forward ever, backward never, te bezichtigen bij Framer Framed, Tolhuistuin, tot 6/9.